

Pekka Kuusi ja sosiaalipolitiikan paradigmat Suomessa

ERKKI TUOMIOJA

BRUNO SARLIN -SEMINAARI 2.12.2021 HELSINKI

Sosiaalipolitiikka
laajeni
merkittävästi
vv. 1945–49

23 Suomalainen hyvinvointivaltio rakennetaan

- hyvinvointivaltion rakentaminen 2. ms
jälkeen
 - valtion tuli korjata sodan tuhot
 - vauvabuumi: suuret ikäluokat syntyivät 40-50-
lukujen vaihteessa
 - yleislakko 1956 -> palkkojen korottaminen
 - valtio alkoi vastata kansalaisten hyvinvoinnista
-> sosiaaliturva, terveydenhuolto, koulut...
- Kunnian vuosi 1952
 - sotakorvaukset saatiin maksettua
 - Helsingin olympialaiset
 - Armi Kuusela miss universumiksi

Sosiaalipolitiikka laajeni...

Painopiste sodan uhrien tukemisessa, perhepolitiikassa – lapsilisät – sekä asutus- ja asuntopolitiikassa.

Rakennemuutos eteni, mutta Suomi pysyi agraarivaltaisena maana.

Vuonna 1960 ammatissa toimivasta väestöstä 35 % toimi maa- ja metsätaloudessa.

60-luvun sosiaalipolitiikka

- Suomen ollessa suuren murroksen kynnyksellä Pekka Kuusen syyskuussa 1961 ilmestyneelle 60-luvun sosiaalipolitiikalle vahva sosiaalinen tilaus
- Uuden välttämättömäksi ja toivottavaksi käsitetyn rakennemuutoksen ja modernisaation käsikirja, joka puhutteli muitakin kuin vanhastaan sosiaalipolitiikan kehittämisestä kiinnostuneita intressi- ja edunsaajatahoja. Kirjan ilmestyminen aikansa mediatapahtuma.
- 60-luvun sosiaalipolitiikka edelleenkin tunnustettu yhdeksi aikansa ajatteluun ja politiikkaan vaikuttaneeksi yhteiskuntatieteitten klassikoksi.

Kuusen 60-luvun sosiaalipolitiikka

- Kuusen ohjelma ennakoi kehityksen suunnan ja antoi yhteiskuntapolitiikalle yleisesti omaksutut tavoitteet, jotka myös laajassa katsannossa toteutuivat.
- Kirjan ja ohjelman merkitys ei ollut Kuusenkaan mielestä sen yksityiskohtaisessa toteutuksessa vaan siinä, että se antoi uuden perustan, jolle sosiaalipolitiikan tarkastelu ja kehittäminen vuosiksi eteenpäin tukeutui.
- Innoittavin ja Suomessa uusin sanoma Kuusen kirjassa oli aikaisemmasta poikkeava käsitys sosiaalipolitiikan ja talouden suhteesta
- 60-luvun sosiaalipolitiikka ei luonut uutta teoriaa tai edes systematisoinut vanhaa. Se toi Suomeen välittömästi suurta julkisuutta saaneella tavalla täällä siihen asti vähän tai ei lainkaan tunnetun sosiaalipolitiikan ja talouspolitiikan suhdetta analysoivan yhteiskuntatieteen uudet virtaukset.

John Maynard
Keynes

Kuusen 60-luvun sosiaalipolitiikka

- Kuusi kiteytti perusideakseen sen, että oikein suunnattu sosiaalipolitiikka tukee taloudellista kehitystä ja luonnehti tätä keynesiläiseksi perusajatuksiksi.
- Kirjassa **Keynesiin** viitataan vain ohimennen eikä hänen oppejaan kokonaiskysynnän, kasvun ja työllisyyden suhteesta sen enempää selvitetä.
- Ekonomisteista Keynesiä merkittävämpi vaikuttaja Kuuselle oli Gunnar Myrdal, jonka kasaantuvan kasvun teoria sai 60-luvun sosiaalipolitiikassa runsaasti huomiota.

Kuusen 60-luvun sosiaalipolitiikka

- **60-luvun sosiaalipolitiikka** oli avaus sosiaalipolitiikkaa laajempaan, positivistiseen tiedekäsitykseen perustuvaan ja moderniin hyvinvointiyhteiskuntaan tähtäävään rationaaliseen yhteiskuntapolitiikkaan.
- Vaikka Kuusi ei käsitteestä hyvinvointivaltio pitänytkään, on selvää, että hänen esittämänsä sosiaalipoliittisen ohjelman toteuttaminen johti yhteiskuntaan, jota nimitettiin hyvinvointivaltioksi.
- II maailmansodan päätyttyä alkoi pitkä, kolmisenkymmentä vuotta jatkunut erimuotoista sosiaalipolitiikkaa laajentanut kehityksen kausi, jota voi luonnehtia sosialidemokraattisen hegemonian kaudeksi.
- Anglosaksisissa maissa politiikan teoreettisena selkänäojana olivat sosiaaliliberaalisten lordien John Maynard Keynesin ja William Beveridgen esittämät ajatukset, kun taas Etelä-Euroopassa kristillissosiaalisella perinteellä oli keskeinen merkitys.

Sosialidemokraattinen vaikutus oli suurinta pohjoismaissa. Silti hyvinvointivaltion rakentamisesta tuli Pohjolassakin laajasti ottaen kansallinen projekti, jonka myös agraariset, sosiaaliliberaaliset ja konservatiivisetkin puolueet suurelta osin omaksuivat.

Pohjoismainen hyvinvointivaltio

- taustasta riippumattomat mahdollisuudet , tasapuolisuus
- järjestämisvastuussa valtio + kunnat, vähäisesti kirkko ym. järjestöt
- oikeudet etupäässä universaaleja
- välttämätön toimeentulo tulonsiirroilla (= etuudet)
- yhteiskunnan eheys → yhteiskuntarauha

Haastajaksi uusliberalismin aatesuuntaus

- 1970-luvun puoliväliin tultaessa haastajaksi kohosi sittemmin yleisemmin uusliberalismina tunnettu aatesuuntaus.
- Uusliberalismin keskeiset piirteet: Julkisen vallan kaikinpuolinen vetäytyminen talouden suorasta ja epäsuorasta ohjaamisesta, markkinoiden **deregulaatio ja yksityistäminen** sekä julkisen talouden **menoleikkaukset ja veronalennukset**.
- Kolme seikkaa avitti uusliberalistisen ajattelun nousua hegemonistiseen asemaan: kolmisenkymmentä vuotta jatkuneen pitkän **nousukauden päättyminen** 1970-luvun puoliväliin mennessä, **kommunismen romahdus** ja **markkinayhdyntyminen ja globalisaatio**.

Koetinkivenä 90-luvun alun syvä lama

- Suomi syöksyi pian Pekka Kuusen kuoleman jälkeen syvään lamaan.
- Talouskasvun kääntyminen negatiiviseksi ja liki 20 prosenttiin noussut työttömyys asettivat sosiaaliturvan kovalle koetukselle.
- Turvaverkostot toimivat tarkoitetulla tavalla ja hyvinvointivaltion rakenteet kestivät yllättävän hyvin eikä uusliberalistinen hyökkäys sosiaalipolitiikkaa ja hyvinvointivaltiota vastaan johtanut tulokseen.
- Hyvinvointivaltiota ei enää koeta Suomen talouden painolastina vaan päinvastoin yhtenä keskeisenä menestystekijänä.

Sosiaalipolitiikan
paradigma
2000-luvulla?

WASHINGTON CONSENSUS

- Reducing the role of the state
 - Less regulation
 - Privatization
- Liberalizing trade
 - Reduce tariffs, quotas
 - Expand exports
- Promoting the private sector
 - Foreign and local production
 - Stimulate market competition

IMF 2007 maaraportissa Suomen saama ohjeistus

- ”Valtiontalouden tila on huolestuttava ja sitä on parannettava, mutta ei veroja nostamalla vaan menoja leikkaamalla.
- Palkkaeroja on suurennettava laskemalla pienimpiä palkkoja.
- Työvoimaa on saatava lisää, ikähaitarin molemmista päistä. Opiskelijat on patisteltava nopeasti työelämään leikkaamalla opintotukia ja seniorit ja raihnaiset tiukentamalla sekä työttömyys- että sairauseläkkeiden ehtoja.
- Julkisen sektorin tehokkuutta on parannettava. Palveluja on ulkoistettava ja maksuja nostettava.
- Suljetun sektorin yritysten yksityistämistä on jatkettava ja maataloustuet on uudistettava. Kauppojen aukioloajat on vapautettava ja kaupan kilpailua edistettävä joustavamman kaavoituksen avulla.”

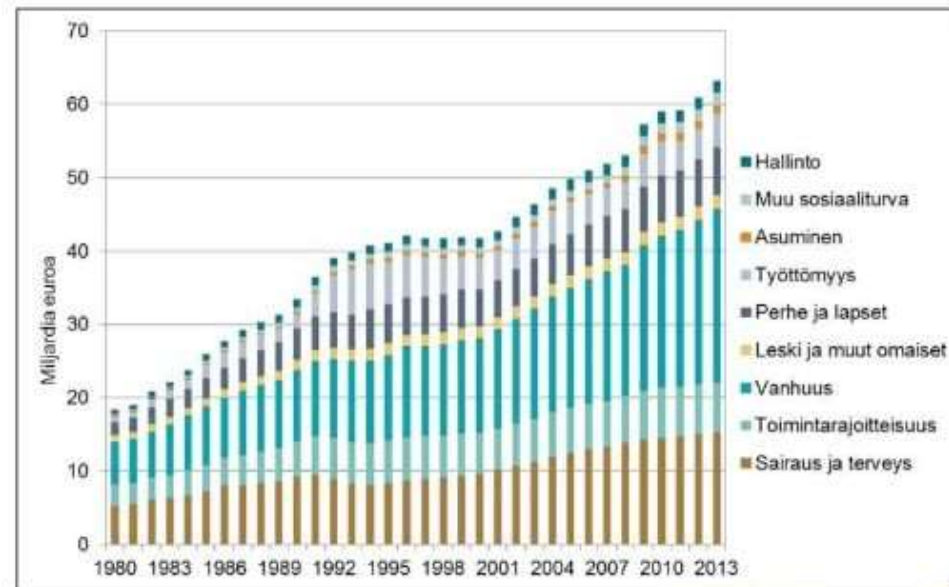
2020-luvulla ei ole
sosiaalipolitiikan
hallitsevaa
paradigmaa —
Jatkuvuus
(polkuriippuvuus)
hallitseva trendi

- **Kuusen jälkeisessä maailmassa uusia vastattavia asioita**
 - **Väestönkasvu**
 - **Globalisaatio**
 - **Kestämätön kehitys – ilmastonmuutos, luontokato**
 - **Julkisen talouden kasvu ja velkaantuminen**
 - **Työn luonteen muuttuminen, joka vähitellen hävittää elinikäisen palkkatyösuhteen.**

Julkisen talouden kasvu ja velkaantuminen

Sosiaalimenot pääryhmittäin 1980 - 2013

Miljardia euroa, vuoden 2013 hinnoin

Lähde: THL

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Tarvitsemmeko ylipäättään uutta paradigmaa?

- Jos paradigman ydin on ollut se, että **oikein suunnattu ja mitoitettu sosiaalipolitiikka on investointi ihmisten toimintakykyyn ja osallistumiseen ja tukee taloudellista kehitystä ja vahvistaa ihmisten tasa-arvoa**, en näe mikä sen voisi korvata.
- Eikö oikea johtopäätös ole silloin se, että on mahdollista ja parempi edetä yrittämättäkään väkisin rakentaa uutta paradigmaa ja jatkaa kuten olemme tähänkin saakka toimineet, eli inkrementalistisesti tarkistuksia tehden ja korjaten sitä, mikä näiden uusien haasteiden merkeissä sitä vaatii?